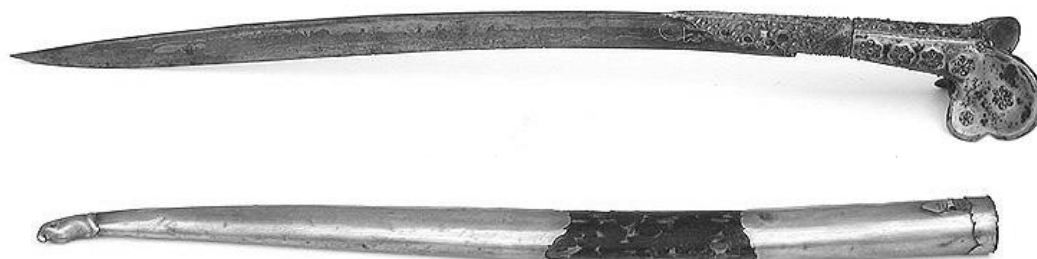

Jatagan

- Tehnika mačevanja -

(separat enciklopedije „Klasično mačevanje“)

Aleksandar Stanković

Edicija „RAPIR“

Knjiga XIII
Beograd, 2016
Centar FABULA NOSTRA

**Edicija „RAPIR“,
knjiga XIII
Specijalno izdanje
Škole mačevanja „SVETI ĐORĐE“**

www.macevanje.org

Uvod

Tema *jatagana* kao mačevalačkog oružja je dosta ispitivana kada je reč o oružnoj muzeologiji, kovanju i ukrašavanju. No, kada je reč o tehnici upotrebe ovog mača u nas gotovo da ništa nije napisano, a i ono što se piše najčešće ako nije u domenu laičkog nagađanja u domenu je slobodnih interpretacija jer u mnogim tekstovima (među kojima su i neki stručni - muzeološki) se može naići čak i na zamenu termina kao što su "jatagan", "pala" i "handžar", iako je reč o različitim tipovima hladnog oružja (pala je dugi nož koji često ima dršku jatagana ali potpuno ravno sečivo a handžar je kratki orijentalni krivi nož).

Jatagan spada u porodicu mačevalačkih oružja sa konkavnim sečivom tj. oštricom povijenom ka unutra (srpasto). Ova vrsta sečiva je veoma stara i bila je prisutna još u antičko vreme, a poreklom je iz kulture Halštata (keltska mahaira). Takođe, Iliri, Tračani i Dačani su koristili duge noževe (16-18 cm) i kratke mačeve (40 - 45 cm) ovog tipa, a koji su nazivani *sika* (sica) i arheološki su rasuti širom Balkanskog poluostrva.

Sika - halštatski, ilirski, trački i dački kratki mačevi sa konkavnom oštricom; trački ratnik sa *sikom* - rimski reljef

Tračani i Dačani su pored ovih kratkih mačeva koristiti i duge dvoručne konkavno povijene sablje dva tipa. Prva se zvala ***rhompaia*** (*rhomphaia*) a druga *falks* (*falx*). Prva je imala blago zakrivljeno sečivo kako bi bila korištena i za bod a druga je imala jako zakrivljeno sečivo (često na vrhu gotovo kukasto zakrivljeno) i koristila se samo za sečenje. Ova dva mača, koja su najčešće korištena oko 400-500 godine, imala su dužinu sečiva oko 90 cm a dužinu drške oko 50 cm a oštricu povijenu ka unutra.

Falks i *rhompaia*, trački i dački dugi mač (dvoručna sablja) sa konkavnom oštricom

Ova dve sablje su nanosile izuzetno jake udarce ne samo zato što su korištene sa obe ruke već i zato što je njihova geometrija koja je stvarala posebnu mehaniku sečenja. Rimljani su se užasavali ovih mačeva zato što su mogli da zaseku rimski štit do pola, preseku glavu sa šlemom ili vrlo lako iseku verižni i kožni oklop. Zbog toga su počeli izrađivati oklope "lorika" od metalnih ploča, ojačane šlemove sa metalnim šipkama i štitove sa okovanim metalnim rubovima. Ovo čisto ofanzivno oružje se koristilo i kao kuka za sklanjanje štita ili povlačenje noge ali i za nanošenje bodova iza ruba štita.

Borba rimljana i dačana naoružanih dvoručnim konkavnim sabljama (Falks i rhompaia), rimski reljefi.

U istu porodicu mačeva spadaju još, od antičkog vremena u širokoj upotrebi, posebne vrste kratkih mačeva: **mahaira** (prvo korištena za žrtvovanje a kasnije kao omiljeni mač Lakademonjana), **kopis** i **falkata** (kratki mač, koji se masovno koristio u Hanibalovoj vojsci, vojsci Aleksandra Makedonskog i kod Iberiaca u Španiji.)

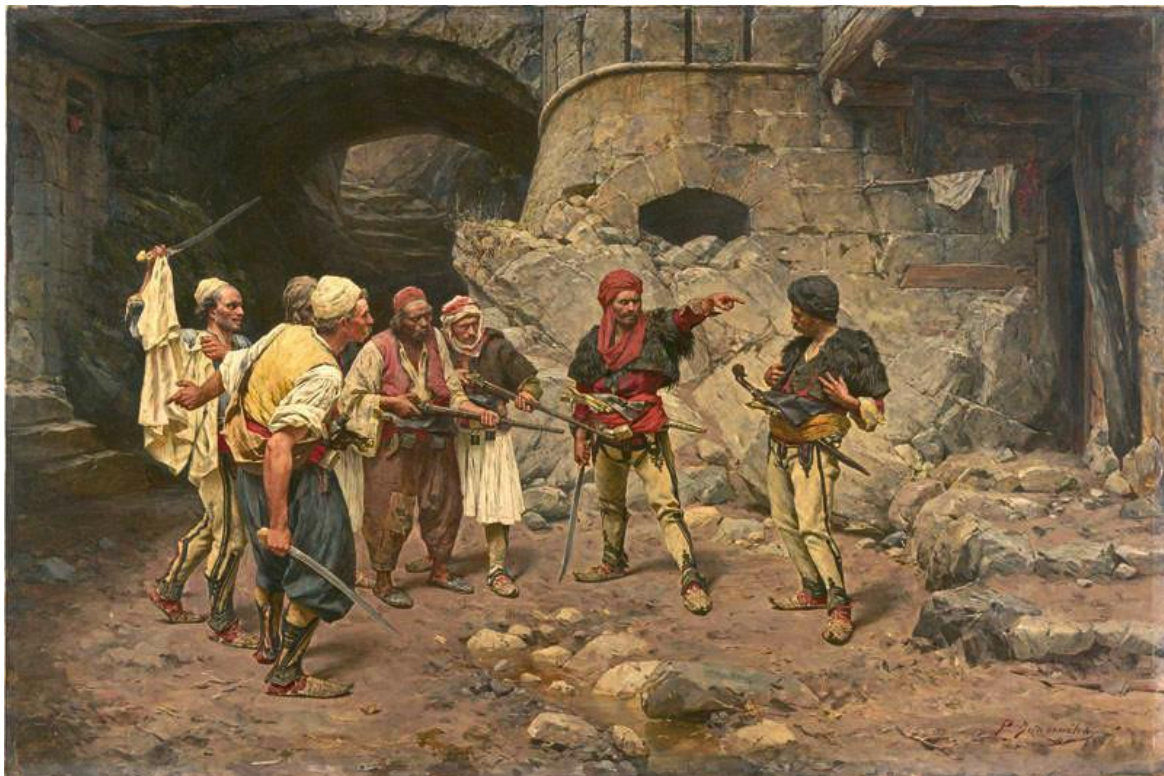
Svi ovi mačevi imaju konkavno postavljenu oštricu (kao srp) i razlikuju se samo po rukohvatu. Mahaira ima otvoren rukohvat, kopis poluzatvoren a falkata skoro zatvoren ili potpuno zatvoren rukohvat. Na tragu ovih mačeva će kasnije nastati ne samo anglo-saksonski i franački **skamasaks** već i čuveni nož "**gurka**"

Mahaira, kopis, falkata i skamasaks - kratki mačevi sa konkavno postavljenom oštricom

Od **kopisa** ili poluotvorene **falkate** se dve hiljade godina kasnije razvio **jatagan** orijentalni turski mač iste geometrije sečiva ali vitkiji i drugačije drške. **Jatagan** je bio formacijsko oružje specijalne otomanske pešadije (sveti ratnici) i neodvojivo oružje janjičara. Kada je reč o Srbima, jatagan je bio omiljeno i osnovno hladno oružje hajduka, a od perioda I i II ustanka gotovo svaka kuća je težila da ima bar jedan jatagan, koji je ujedno u tom periodu postao i deo muške nošnje. Čak su i prve srpske vojne jedinice 18. veka - "nahijska vojska" bile formacijski naoružane jataganima. Francuska vojska je 25 godina do 1875 godine kao **bajonet** na puškama imala konkavne oštrice slične jataganu. Ovi bajoneti su se pokazali kao izuzetno efikasni no problem je bio u tome što su previše otežavali vrh puške što je ometalo pucanje. Jataganima su bile naoružane i neke jedinice turske vojske čak i posle Drugog svetskog rata, a sve do 1960. god.

Jatagan se, dakle, na prostoru Evrope (Balkansko poluostrvo) koristio gotovo 600 godina isto kao što se i širom cele Evrope koristilo i drugo azijsko i orijentalno oružje – sablja. Jatagan je po dužini trajanja aktivne upotrebe u ratovima na prostoru Otomanske Evrope bez premca pošto se (bez promene oblika) standardno koristio i izrađivao od 14. do 20. veka. Ovo dovoljno govori o tom maču s obzirom da je npr. rapir kao najrasprostranjeniji evropski mač korišten tek koja tri veka.

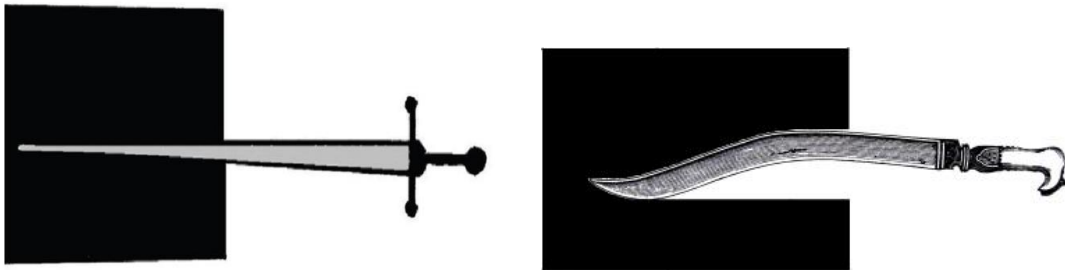
Jatagan, osnovno oružje Balkanskog poluostrva. „Izdajica“ Paja Jovanović, 1890-1900

Borbene karakteristike jatagana

Kada je trebalo konstruisati mač za potrebe osmanske vojske cilj je bio načiniti oružje lako za masovnu proizvodnju, namenjeno pešadiji, borbu u metežu (buljuku), ubitačnije za bod od mačeva sa ravnim sečivom, koje može da zaseče laki oklop pešadije (koža, debelo odelo, tanje verižice, toke...) tj. nanese duboku posekotinu kao sablja konjanika, ali i da (ono što je najvažnije) seče bez izmaha i zamaha (zbog nedostatka prostora u metežu) - dakle seče povlačenjem ka sebi (kao srp), a dovoljno pokretljivo da

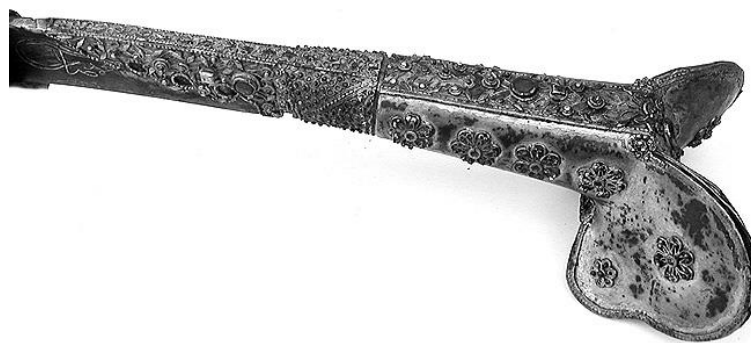
može brzo sa jednog protivnika dejstvovati po drugom (kao sablja). Dakle, reč je pre svega o **univerzalnom vojničkom** maču koji treba da ima manje-više osobine više vrsta mačeva i koji je podjednako upotrebljiv za **beskontaktnu i kontaktnu** borbu.

To je najvećim delom i postignuto sa **jataganom** i njegovim neobičnim oblikom. On nanosi opasnije bodne rane od mača sa ravnim sečivom – zbog čega je i bio model za nekoliko vrsta francuskih bajoneta krajem 18. i početkom 19. veka. Naime, zato što jatagan ima krivinu a njegov **vrh** se ipak nalazi (kao kod mača sa ravnim sečivom) u osi drške on je pogodan za bod, no, pošto je sečivo jatagana povijeno bod jataganom ne stvara ulaznu ranu širine sečiva (kao kod ravnog mača) već veoma široku ubodnu ranu čija je širina proporcionalna radijusu njegove zakrivljenosti. Iz navedenih razloga ubodi jataganom su gotovo uvek smrtonosni.

Ravno sečivo nanosi dubok ali uzak bod, konkavno sečivo nanosi dubok ali ujedno i širok bod

Kad je reč o standardnim (rapirnim) sečenjima izmahom i zamahom, zato što ima geometriju oštrice sa krivinom na unutra, jatagan više **raseca** snagom udarca (kao palaš, satar ili sekira) nego što seče - čime efikasno **raskoljuje** laka zaštitna odela od debele kože ili pamuka. Ovakva vrsta sečenja zahteva veću snagu (jer kad seče, zbog povijenosti sečiva ka unutra, metu ne odguruje od sebe – kao sablja, već je privlači ka sebi) i izmah iz ramena ali nanosi dubok zasek. No, kad je nanešen pogodak ovakvim sečenjem mačevalac tada, odmah po udaru, povlači ruku ka sebi kako bi krivina oštrice izvela dodatno sečenje čime se posekotina produbljuje i produžava. Zato jatagan i ima tako karakterističnu dršku (sa "ušima" – od bele li crne kosti, metala ili drveta). Ona obezbeđuje da je mač moguće lako i čvrsto povući ka sebi. Upravo ovaj pokret, koji je ujedno i specifičan i osnovni u vežbi borbe jataganom, ovom oružju i daje dodatnu efikasnost.

Pokret sečenja povlačenjem, dakle, bez izmaha i zamaha je veoma važan i za borbu u metežu (buljuku), a kada ne samo da se nema prostora za izmahivanje i zamahivanje već i kada je opružanje ruke za izmah i zamah u svakom trenutku rizično zbog sečenja drugih učesnika sa svih strana. Srpasta geometrija jatagana, međutim omogućava način borbe u kome se može protivniku naneti posekotina iz pokreta koji nisu levo, desno, gore, dole u odnosu na osu tela već koji se izvode napred-nazad.

S obzirom da je jatagan kratak 60-80 cm i ima samo jednu oštricu (kao i sablja) nasuprot koje se nalazi teluće koje je tupo (što daje geometriju preseka sečiva u „klin“, kao kod *palaša*, a koja dodatno pojačava prodorno dejstvo sečenja) u borbi jataganom se često koristila i druga ruka čiji se dlan postavljao na tupi deo sečiva jatagana. Ovo se činilo prilikom pariranja (protiv udarca sablje ili teškog jednoručnog mača) ali i prilikom nanošenja uzvrata kada se sečenje nije izvodilo izmahom već guranjem. Upotreba druge ruke je u uzvratu otvarala niz veoma atraktivnih varijanti sa guranjem, bacanjem, udarcima, bodovima..., a što u velikoj meri unosi u borbu elemente tehnike mačevanja ruskom „šaškom“.

Sve navedeno ukazuje i na karakter i duh tehnike kojim se jatagan koristi u borbi. Naime, ovo oružje u najvećoj meri ima **univerzalni karakter**, a zbog čega se ne koristi samo na ovaj ili onaj način već tehnikom koja je karakteristična za razne tipove mačeva. Glavna smernica treba da je, međutim, samo jedna – da je reč primarno o **vojničkom oružju**, dakle, da pokreti jataganom treba da su jednostavni i efikasni, pa i tehnika prosta za učenje i izvođenje. To znači da se jatagan nije primarno koristio kao pala i evropski dugi nož (grosemeser) zato što je ta tehnika pre svega civilna – namenjena prvenstveno borbi 1-1, relativno složena i zahtevna kako za učenje tako i za izvođenje u borbi u metežu kada ne treba puno bosti već seći jer treba u borbi brzo prelaziti sa jednog protivnika na drugog. Uistinu, jatagan se tokom prošlosti koristio i u hajdučkim dvobojima i ličnim razračunavanjima, kada se i mogao upotrebljavati delimično tehnikom *grosse messera*, ali to nije primarno bio slučaj.

Takođe, ovde treba podsetiti i na činjenicu da postoji niz varijacija u formi i dužini jatagana. Neku su ravniji, neki povijeniji, neki široki a neki uski i vitki, neki sa samo jednom krivinom a neki sa dvostrukom, neki se sužavaju pri vrhu a neki šire i ojačani su, neki su kratki a neki dugački (čak prilagođeni konjici).

U zavisnosti od navedenog i svaki od tipova jatagana ima svoje akcente za šta je zgodniji a za šta manje zgodan tj. za koje je tehnike upotrebe više a za koje manje namenjen. One vrste jatagana koje imaju veoma malu zakrivljenost (pa se zato slabo razlikuju od pale) u borbi se mogu koristiti kontaktnom tehnikom borbe polumačem ili *grosse messer*-om, ali u drugom slučaju samo u nekim akcijama pošto većina akcija *grosse messer*-om se oslanja na upotrebu nakrsnice, a ovu jatagan nema.

Ali jatagani koji su jako zakrivljeni ili imaju duplu krivinu ne mogu se na ovaj način koristiti pošto zakrivljenost na unutra otežava okretne pokrete oko protivnikovog sečiva (lako se zapetljavaju vrhovima). Tako npr. jatagani koji imaju sečivo sa dvostrukom krivinom „S“ su zgodniji za sečenje zamahom ali su nezgodniji za bod i kontaktne radnje (vezivanje, vođenje, prenos...).

U jatagane koji su zgodniji za sečenje spadaju i oni sa ojačanim (proširenim) delom pri vrhu tako da se oni pri zamahu ponašaju slično sekiri (imaju težište na tom delu), ali njih je zbog debalansa teže koristiti za bod.

Varijaciju jatagana, po obliku drške ili sečiva, predstavljaju i druga dva orijentalna oružja: dugi nož ravnog sečiva - **pala** i dugi nož (kraći od pale) krivog sečiva (liči na kratki jatagan) - **handžar**.

Držanje i stav jataganom

Tehnika kretanja u borbi je **nelinearna**, što znači da se mačevaoci kreću slobodno u svim pravcima. Osnovni stav je **kontrastav** zato što je jatagan više sekuće nego bodno oružje (seče na dva načina a bode na jedan) a kratak je pa zahteva iskoračivanje kako bi se dobilo na amplitudi i snazi sečenja. Zato što je jatagan kratak zgodan je i za blisku borbu pa mačevaoci uvek iz distancione (borba u prolazu) mogu preći u blisku borbu (borba u klinču).

Kontrastav u borbi jataganima, **Paja Jovanović**, "Arnautski (balkanski) dvoboj"

Jatagan se drži obuhvatom šake sa osloncem palca na korenu teluća (za bod i sečenje povlačenjem) ili sa sa punim obuhvatom kod sečenja izmahom. Ovakav način držanja i forma drške omogućavaju veliku pokretljivost jatagana u svim pravcima.

Držanje
jatagana sa
osloncem
palca na
teluću,
kontrastav,
**Paja
Jovanović**,
"Arbanas"
(1884 -
1886)

Držanje jatagana sa osloncem palca na teluću

Jatagan se nosio u kanijama, zadenut za pojas drškom na desnoj strani. Pojas je posebno izrađivan od kože i često sa dodatnim delovima u koje se mogao zadenuti pištolj (kubura) i pala.

Nošenje jatagana za pojasom

Napadi jataganom

Način napada jataganom zavisi od distance protivnika. Ukoliko se izvodi sečenje u prolazu ili na daljinu napad se najčešće otpočinje varkom telom a pokret ruke je isti kao i kod ravnih mačeva i sablje - izmah i zamah prema protivniku (dakle **od sebe**), ali iz ramena, i u skladu sa standardnom rapirom nomenklaturom (sečenja 1,2,3,4,8,9,10 i 11),. Međutim, kada treba izvesti sečenje na kratkoj ili kontaktnoj distanci ili kada je oštrica već prislonjena na telo protivnika napad je uvek skopčan sa hvatanjima (hvatanja jataganom se izvode lakše nego rapirom – konkavnom zonom) i to: iz IV mociona za leva i II mociona za desna hvatanja, a pokret ruke je **ka sebi**, a koji je identičan pokretu košenja srpom.

Hvatanje 2 i 10 jataganom pred bacanje,vođenje ili bod opozicioniranjem

Nakon hvatanja se napad obično nastavlja ili bodom iz opozicije ili *bacanjem* posle kojeg se izvodi sečenje izmahom ili bez bacanja ali sa sečenjem povlačenjem. Naime, **bacanja** se koriste u borbi jataganom često s obzirom da forma njegovog sečiva omogućava da se ovim pokretom kolegin mač gotovo istragne iz ruke. Iz navedenog razloga se u borbi jataganom više koristi snaga (sila) pomoću koje se kolega otvara za sečenje ili bod nego tehnika. U bacanju se često koristi pomoćno i druga ruka, a kako bi se izvela akcija *glisar*.

Bodovi jataganom nakon hvatanja se, kao i bodovi ostalim mačevalačkim oružjem, izvode uz opozicioniranje s tim što ono mora biti izraženije s obzirom da ovo oružje nema rukobran.

Sl. 1 i 2 - hvatanje i bod 10 uz opozicioniranje; sl. 3 – izraženo opozicioniranje štiti šaku i konkavnom krivinom sečiva još izrazitije usmerava vrh u protivnika

U borbi jataganom se koriste često **propusni napadi** kao i **batute** i **vođenja** (koja je neobično lako izvesti sa konkavnim sečivom). Kad je reč o *gard-batmanu* on se jataganom ne izvodi pošto ovaj nema nakrsnicu kojom bi mogao da izvede udarac po protivnikovom sečivu. U bliskoj borbi se maksimalno koristi udarac drškom jatagana.

Batute jataganom su značajno jače nego batute mačem sa ravnim sečivom zbog čega se veoma često koristi akcija: *propusni blok I* i *batuta po protivnikovom maču kružnim sečenjem 1*.

No, nakon hvatanja protivnikovog sečiva – posebno ako je odbrana koncipirana kao kontranapad, moguće je stupiti u razne oblike duelske borbe pošto je tada distanca između mačevalaca veoma kratka. U tom slučaju se koriste samo neke najjednostavnije akcije karakteristične za *grosse messer* (jer konkavno zakrivljeno sečivo se vhom često upetljava tokom izvođenja kružnih bodova u protivnikovo sečivo) kao i akcije razoružanja, udari telom, okreti i posebno atraktivni udarci ušima drške odozgo po glavi, ramenima, ključnim kostima, vratu i podlaktici.

S obzirom da jatagan ima samo jednu oštricu nasuprot koje se nalazi teluće koje je tupo u borbi se često koristi i druga ruka čiji se dlan ili podlaktica postavlja na prvu polovinu sečiva. Ovo se čini prilikom pariranja ali i prilikom nanošenja uzvrata kada se sečenje nije izvodilo izmahom već guranjem.

Kada se jatagan koristi na ovaj način veoma je važno znati kako se pravilno postavlja šaka na teluće kako mačevalac ne bi tokom borbe povredio prste (hvata se kao kod duplog hvat jednoručnog mača).

Upotreba druge ruke na sečivu kod bloka i uzvrata (bod 2)

Kad je reč o **sečenjima povlačenjem** glavna meta ove vrste sečenja je vrat. Iz ovog razloga se uvežbava posebna akcija koja ima za cilj da dovede vrh jatagana iza glave protivnika: *blok II sa šakom u II mocionu, pružanje ruke napred uz držanje protivnikovog sečiva u opoziciji dok vrh jatagana ne prođe iza vrata protivnika. Nakon toga se šaka okreće u IV mocion i povlači jatagan k sebi. Ista akcija se izvodi i sa suprotne strane: blok X sa šakom u IV mocionu i pružanje ruke napred uz držanje protivnikovog sečiva u opoziciji dok vrh jatagana ne prođe iza vrata protivnika. Nakon toga se šaka okreće u II mocion i jatagan povlači ka sebi.*

Odbrane jataganom

Zakrivljenost sečiva na unutra (koja zamenjuje balčak jer sprečava da protivnikovo sečivo sklizne ka šaci) je posebno zgodna za jednostavno i efikasno blokiranje sečenja ili boda. Naime, zbog srpaste povijenosti sečiva jatagan je veoma zgodan za pariranje **punim blokovima** koji su zato *zaustavne odbrane* jer protivnikov udarac "hvataju" i "vezuju" povijenim delom oštrice. Takođe, srpasta krivina jatagana prilikom izvođenja **propusnih odbrana** omogućava poseban način klizanje niz sečivo ka vrhu jatagana. Naime, dok protivnikova oštrica prilikom izvođenja propusnih blokova sa ravnim sečivom ili sečivom sablje samo sklizne niz oružje onoga ko se brani kod jatagana ona pored klizanja biva još i odbačena od tela onoga ko se brani. Srpasta povijenost oštrice jatagana omogućava, takođe, nakon izvedene zaustavne odbrane veoma efikasno (značajno jače od bacanja mačem sa ravnim sečivom) **bacanje** protivnikovog sečiva. Iz ovog razloga u borbi jataganima ima veoma puno bacanja koja predhode sečenjima.

Jatagan je veoma zgodan za *telućne blokove* i uzvrate iz ovih blokova, a koji se obično izvode kao četiri tipične akcije:

- *Telućni blok II i uzvrat sečenjem po vratu (povlačenjem ka sebi)*
- *Telućni blok II i uzvrat sečenjem po šaci bez ili sa nastavkom bodom.*
- *Telućni blok X i uzvrat sečenjem po vratu (povlačenjem ka sebi)*
- *Telućni blok X i uzvrat sečenjem po šaci (polačenjem ka sebi)*

Puni blokovi:

Kad je reč o punim blokovima koriste se dve tehnike:

1. **Prva tehnika** je standardna - odbrane od sečenja i boda se izvode na isti način i istom nomenklaturom kao i za sve ostale jednoručne univerzalne mačeve.

Puni blok II i propusni blok I jataganom

2. **Druga tehnika** odbrana je ***mulinetna*** – kao blokovi u borbi srednje i jako zakrivljenom sabljom.

Uzvrati jataganom

Moguće je izvesti sve vrste uzvrata. Tako npr. uzvrati jataganom nakon izvedenog ***propusnog bloka*** mogu biti: bod, sečenje ili udarac drškom.

Propusni blok XI jataganom i uzvrat udarcem drške po ruci (razoružanje) ili u glavu ili uzvrat sečenjem

Dodatne funkcije

Jatagan zbog svoje specifične forme drške je imao još nekoliko namena. On se koristio kao oslonac za pucanje tako što se postavljao vrhom na zemlju a između ušiju drške se stavljala puška.

Jatagan se čak koristio i u borbi protiv konjanika. Naime, uši jatagana su se postavljale u koren nadlaktice leve ruke dok je sečivo tupom stranom bilo naslonjeno na podlakticu a šaka je držala sečivo za prvu trećinu. U desnoj ruci se držao dugi ravni nož – **pala**. U trenutku kada je konjanik napadao jatagan bi se zabadao u grudi konja dok pala u jahača koji je padao sa konja.

Hajduk naoružan jataganom i palom spreman za odbranu od konjanika

Zato što je jatagan kratko mačevalačko oružje on je pogodan da se koristi u kombinaciji sa drugim vrstama hladnog oružja koja su duža ili iste dužine (dvoruko mačevanje). U tu svrhu su najčešće upotrebljavani **sablja** i **pala**. Dokumenti ukazuju da se jatagan često koristio i u kombinaciji sa kraćim oružjem – **handžarom** (kratki orijentalni krivi nož). O ovome nam govori ne samo čuvana slika Paje Jovanovića „**Čas mačevanja**“ već i isto toliko čuvana slika „**Igra s mačevima**“ istog autora.

"Čas mačevanja", Paja Jovanović, 1884

O slici »Čas mačevanja«

Ivanka Bešević: Život Paje Jovanovića

„U Vršcu, na ferijama, kada se vratio iz jedne od svojih »skitnji« planinom, dočekaše ga braća, uzvicima. »Došao Mita!« »Koji Mita?« »Pa čika Tošin Mita, vratio se iz Stare Srbije.« Čulo se da se borio, tamo, protiv Turaka, da mu je sva družina izginula a on jedva izvukao živu glavu i stigao sav pocepan ali sa oružjem, između ostaloga, sa grdnim jataganom. Paja poželi odmah da ga naslika, ali pre »nego što se ugladi«.

Otac obeća da će odmah da ga zovne i da kaže da se ne doteruje. I stvarno, sutra ujutru, eto ga Mita sa teškom kabanicom preko ramena. »Izgledao je kao divljak«, piše Paja Jovanović. Mita počeo da se »paradi za sliku«, ali ga spopadne dečurlija pa »Đura pipa i razgleda pušku a Šandor, đavolski, kao i obično, potegao jatagan i počeo opasno da maše njime po vazduhu.«

Steva skoči na Šandora ali on ubrzo utrapu handžar malom Ivi, pa pobeže. Dobročudni Mita priđe malom Ivi i digne mu ruku sa jataganom. »Vidiš, to se ovako radi« i počeo da ga uči mačevanje.

»Sačinjavali su tako lepu, skulpturalno savršenu grupu, da sam sav ushićen zgrabio paletu pa počeo živim potezima da fiksiram na platnu, to što sam pred sobom video. Divan je to prizor bio za slikara, pa čak i vajara.«

Kad je Paja završio skicu, iznemogao od napora i uzdržanog daha, bio je zadovoljan svojim delom ali ne i model. Mita se isprsi, jednom rukom dohvati pušku a drugom jatagan i zapovedi: »Hoću da me slikaš ovako!« Paja mu dade za pravo i zamoli oca - da ga ovako - fotografiše. Video je već novu sliku pred sobom. »Čas mačevanja«, koji je dovršio u Milerovom ateljeu u Beču, izvanredno dinamična i dramatična slika, virtuosnog crteža i prozračnih boja, postade jedno od njegovih najpopularnijih dela, bezbroj puta reprodukovano.

Slika »Čas mačevanja« bila je izložena 1884. godine u galeriji Frenč u Londonu a otkupio je princ od Velsa za 800 funti. »Umetnik ima 23 godine i već je tako rano naslikao jedno remek-delo na izložbi - Čas mačevanja. Slobodno mi možemo proreći da će postati najveći umetnik svoga vremena«, pisao je kritičar jednog londonskog lista.

Ni drugi londonski kritičari nisu bili štedljiviji u pohvalama. A publika se najviše zadržavala baš pred ovom slikom."

Borbeni ples sa dva jatagana - "Hazardski ples", Paja Jovanović, 1890

Dvoruko mačevanje jataganom i sabljom

Srpasta povijenost sečiva je jataganu davala još neke prednosti. Prva je onemogućavanje hvatanja sečiva rukom pošto je tada bilo dovoljno povući sečivo ka sebi da bi onaj ko ga je uhvatio ostao posečene šake. Druga je u otežanom izmicanju ako je sečenje jataganom već počelo. Naime, ukoliko se nanosi sečenje protivniku koji se kreće – izmiče sa pravca sečenja, sabljom ili mačem sa ravnim sečivom posekotina koja mu se nanosi biće plića i kraća. No, ukoliko se sečenje nanosi protivniku koji se u trenutku sečenja izmiče jataganom ovo njegovo izmicanje će samo dodatno pojačati dejstvo sečenja pa će posekotina biti i dublja i duža.